

Over de wondere wereld van de Kamishibai

1 juli 2007

Auteur: Patrick Jordens

Volume: 36

Nummer: 5

Pagina's: 46-60

Documenten

- [vonk_jrg36_053.pdf](#)

46 over de wondere wereld van de kamishibai patrick jordens het gevoel om samen in een verhaal te duiken het te delen het tot leven te brengen met de stem dat heb ik altijd zeer magisch gevonden in de middeleeuwen was het obsceen om niet luidop te lezen tot de 12de eeuw maakte je jezelf verdacht als je niet fluisterde of de woorden vormde met je mond tijdens het lezen lezen enkel voor jezelf gescheiden van de anderen dat kwam pas later auteur cornelia funke in die zegt ij het schrijven van dit artikel loopt even populair als de ijskar de jaarlijkse jeugd-boekenweek op haar laatste benen talloze kamishibai is een traditionele japanse ver scholen bibliotheken lees telvorm kami betekent papier en shibai groepen enz ondernamen on betekent drama papier drama dus het der het goedkeurend oog van initiatiefnemer gaat om een klein theatertje van 50 cm stichting lezen allerhande initiatieven om lang x 35 cm hoog waarin grote tekeningen het jonge volkje warm te doen lopen voor a3 passen en dat kan gemonteerd wor boeken en verhalen leesbevordering en den op de bagagedrager van een fiets elke taalplezier daar ging het om en in het ver tekening geeft een scene weer uit het ver lengde daarvan het prikkelen van de haal een verteller ver verbeelding natuurlijk schuift de tekeningen als ging het om een verstilde de verteller een instrument dat aan al deze doel animatiefilm en vertelt in verkocht eerst wat stellingen op een ontwapenende manier tussen het verhaal dat snoep en begon tegemoet komt is de kamishibai een achteraan op de tekenin dan met zijn bijzondere vertelvorm die we te danken gen te lezen staat verhaal een hebben aan de japanse cultuur en die hier episode uit een nog niet zo erg veel bekendheid geniet de oorspronkelijk was de vertelling kunsteducatieve organisatie abc art kamishibai een vorm van basics for children in brussel wil daar kleinschalig straattheater graag verandering in brengen net zoals dit een verteller reed met dit bakje achter op de artikel fiets rond hield halt op de hoek van de straat en trok luid de aandacht met een 36e jaargang nummer 5 juli 2007 47 houten ratel kinderen herkenden dat geluid halen aangelegd waarvan sommige kunnen en renden naar buiten de verteller verkocht ontleend worden ondermeer japanse eerst wat snoep en begon dan met zijn tradi-

tionals de reuzenkrokodil van roald verhaal een episode uit een vertelling op dahl
quentinblake gloednieuwe verhalen een spannend moment brak hij af en van on-
dermeer pascalle platel gerda beloofde later terug te komen voor het dendooven
edward van de vendel of imme vervolg dros tijdloze bewerkingen van mooie pren-
tenboeken uit de oude doos verhalen in japan had de kamishibai een enorm van
marokkaanse en turkse origine die succes tussen de jaren 1920 en 1950 op collec-
tie breidt zich voortdurend uit een bepaald moment waren er maar liefst 3000
kamishibai vertellers in de straten van tokiyo er verschenen regelmatig nieuwe hoe
vertel je een kamishibai kamishibai s op de markt en het waren vooral de prenten
waar veel aandacht aan werd besteed de verhalen waren meestal het vertel-
principe is zeer eenvoudig voor spannende avonturen of sprookjes uit de aanvang
van de vertelling plaats je alle japanse literatuur met de intrede van de tekeningen
in de juiste volgorde in het televisie in de jaren 50 geraakte de theatertje de tekst
die bij de eerste tekening kamishibai een beetje in de vergeethoek de hoort staat
te lezen achteraan op de laatste laatste jaren kent deze unieke vorm van tekening
als je die tekst gelezen verteld hebt verteltheater een soort revival verplaats je de
eerste tekening naar achter de achterkant van het kamishibai theatertje is ook abc
vzw art basics for children open zodat je de tekst altijd kan lezen als je lanceert dit
poetische minitheater opnieuw dat nodig vindt op de achterzijde van de en or-
ganiseert ondermeer heel wat work eerste tekening zie je dan de tekst die bij de
shops in klasverband of voor bibliotheek tweede tekening hoort enz kamishibai
medewerkers bovendien heeft abc ook verhalen bestaan gemiddeld uit 10 tot 14
een uitgebreide collectie kamishibai ver tekeningen juli 2007 nummer 5 36e jaar-
gang 48 waarom werken met kamishibai gaan nadien zelf op zoek naar prenten in
de klas bibliotheek boeken taalplezier en taalontwikkeling kinderen kamishibai is
een mooi en handig instru worden vaak interactief betrokken bij ment om kin-
deren in contact te brengen het kamishibai verhaal door middel van met de kracht
en magie van verhalen en vragen beschrijven van de tekenin tekeningen handig
omdat een grote gen en ook in de werkvormen die groep kinderen max 30 volgen
op de vertelling worden kinderen er tegelijkertijd van kan aangespoord om zelf
creatief te zijn genieten dat is niet met taal en beelden kamishibai is een mogelijk
bij een gewoon creativiteit stimuleren kinderen kunnen mooi instrument prenten-
boek dit poetische zelf een kamishibai verhaal maken en om kinderen in
miniverteltheater is in die illustreren waardoor een appel wordt contact te zin erg
dankbaar om te gedaan op hun persoonlijke verbeel brengen met de gebruiken in
de klas de ding expressie bovendien is er kracht en magie bibliotheek in een jeugd
mogelijkheid tot differentieren sommige van verhalen atelier bij het begin van kin-
deren zullen liever vertellen anderen een taalles als aangename tekenen liever
nog anderen spreken pauze tussendoor om een graag voor een publiek enz thema
in te leiden enz en dat voor kinderen leren samenwerken sociale vaardigheden
van alle leeftijden burgerschap ontwikkelen kinderen leren samenwerken om tot
een mooi collectief mogelijke doelstellingen van het werken met resultaat te ko-
men mogelijke barrières op de kamishibai basis van geslacht achtergrond enz lees-
bevordering kinderen worden ge vallen weg omwille van een gezamenlijk prikkeld
en verrast door de verhalen en creatief proces 36e jaargang nummer 5 juli 2007

49 de parallel tussen de beleving bij kamishibai gebaseerd op ervaringen die abc heeft en de eerste fase om taal te ontdekken bij opgedaan tijdens een aantal workshops in baby s ligt voor de hand voor heel kleine het eerste deel geven we kinderen verwijs je bijna altijd naar het object wat meer uitleg bij het ver als je een nieuw woord introduceert bij tellen met de kamishibai de parallel tussen kamishibai speelt zich iets gelijkaardigs af de an sich en beschrijven we de beleving bij tekeningen ondersteunen de tekst sterk beknopt enkele korte kamishibai en de waardoor het begripsvermogen toeneemt activiteiten die je als een eerste fase om taal naverwerking aan dat te ontdekken bij vertellen kan koppelen baby s ligt voor een workshop formule hoe kan je werken met de hand het tweede deel beschrijft kamishibai in grote lijnen een pro ject dat gedurende meer in deze paragraaf gaan we dieper in op een dere dagen kan duren en waarbij de kinderen aantal mogelijke werkvormen die je kan zelf een kamishibai verhaal gaan maken een toepassen in de klaspraktijk als je met de traject formule kamishibai aan de slag gaat deze tips zijn de workshop formule de vertelplek creeer een intieme vertelsfeer en maak er een speciaal moment van ideaal is een ruimte die min of meer kan verduisterd worden tip plaats de kamishibai op een tafeltje verhoog en laat de kinderen plaatsnemen op kussens op de grond met als ondergrond een tapijt voor het theatertje de vertelling wordt dan intenser ervaren een lampje dat je op de prenten richt maakt het geheel af in een klaslokaal kan je de banken in een u vorm rond de kussens plaatsen zodat de kinderen na het horen van het verhaal snel kunnen beginnen werken of je plaatst de banken meteen in een groepswerk positie d w z tegenover mekaar om met vier tot zes kinderen samen te werken juli 2007 nummer 5 36e jaargang 50 de vertelsessie zelf voor je aan een verhaal begint kan je een korte introductie geven op kamishibai even uitleggen waar het vandaan komt en hoe het in japan werd gebruikt het verhaaltje over de snoep verkopende verhalenverteller zullen de kinderen ongetwijfeld graag horen vergeet niet alvorens je begint de titel van het verhaal en de naam van de schrijver en illustrator mee te geven uiteraard heeft ieder zijn haar eigen manier van verhalen vertellen je kan stemmetjes gebruiken bij de dialogen liedjes invoegen af en toe met een instrument begeleiden maar hoe persoonlijk dat vertellen ook is toch willen we enkele algemene tips meegeven als je je er goed bij voelt kan je op een eenvoudige manier de kinderen actief betrekken tijdens het vertellen door af en toe een vraag te stellen wat zie je zoal op deze tekening wat denken jullie dat er nu gaat gebeuren wie is volgens jullie dat personage op de tekening je kan ook spelen met het verschuiven van de tekeningen heel snel heel traag slechts tot halverwege zodat ze het verloop van het verhaal beter volgen het tweede deel van de tekening mogen raden enz je zit bij voorkeur naast het theatertje zodat je contact kan houden met het publiek en ook af en toe naar de tekeningen kan wijzen in het kamishibai theatertje van abc is er een rood gordijntje voorzien dat je kan verschuiven het is een magisch moment wanneer bij het begin het gordijn open gaat en ook het einde van de vertelling kan je bijzonder maken door het rode gordijn er opnieuw terug in te schuiven als het verhaal is afgelopen naverwerking enkele suggesties om na het vertellen rond taalbeleving te werken met de kinderen aan de hand van korte speelse opdrachten lezen en vertellen laat de kinderen het ver-

haal navertellen zonder de prenten te tonen bijvoorbeeld een kind begint als die het niet meer weet gaat iemand anders verder laat de kinderen een vervolg verzinnen of bedenken wat aan het verhaal kon vooraf zijn gegaan ze kunnen dat eventueel ook neerschrijven en nadien voorlezen laat elk kind kort iets vertellen bij een prent of vraag elk kind de tekst voor te lezen die bij een bepaalde prent hoort leesoefening toon de prenten en verander bijvoorbeeld het standpunt van waaruit de kinderen het verhaal kunnen bekijken dat kan bijvoorbeeld door inleving in een van de figuren dramatiseren vertrek vanuit stilstaande beelden tableaux vivants wat je op de prent ziet en laat de kinderen in groepjes scene per scene naspelen fantaseren de kinderen leggen de tekeningen in een nieuwe volgorde en trachten met bestaande ingrediënten een nieuw verhaal te bedenken je kan hen ook vragen om het in grote lijnen op te schrijven en nadien aan de klas te vertellen 36e jaargang nummer 5 juli 2007 51 een nieuw kringverhaal maken en telkens bij het derde of vierde kind laat je het verhaal een andere wending nemen komt er nu iets avontuurlijks of eerder iets gekks wordt het een spannend gevaarlijk tragisch of happy end de traject formule een kamishibai verhaal aanmaken met de kinderen doelgroep een dergelijk kamishibai project lijkt ons geschikt voor een 4de 5de of 6de leerjaar met jongere kinderen kleuters en eerste graad lager onderwijs kan je aan de slag met de korte opdrachten uit de workshop formule de kinderen hoeven zeker niet extra mondig of taalvaardig te zijn integendeel de kamishibai is net uitermate geschikt om ook eerder taalarme kinderen te prikkelen om hun taalkennis te verhogen en vooral het taalplezier te vergroten timing bij voorkeur werk je wekelijks gemiddeld een drietal uur aan het project gedurende vijf tot zeven weken zo hebben de kinderen tijd om hun verhaal te laten bezinken en heb je zelf de mogelijkheid om de lessen verder voor te bereiden het verhaal uit te schrijven enz doelstellingen eindtermen de werksessies passen binnen de domeinen wereldoriëntatie taal en plastische opvoeding maar dit project is in elk geval vakoverschrijdend afhankelijk van waar je zelf de nadruk op wil leggen spreken schrijven creatieve expressie drama intercultureel werken kan je de opdrachten aanpassen opbouw in grote lijnen bestaat het project uit volgende stappen sessie 1 kennismaking met de kamishibai sessie 2 een eigen verhaal aanmaken sessie 3 4 kamishibai prenten maken sessie 5 uitschrijven typen of stempelen van het verhaal extra schrijfoefeningen sessie 6 inoefenen van het verhaal dramatiseren sessie 7 een voorstelling spelen voor schoolgenootjes ouders grootouders organisatie omdat het project heel wat inbreng en activiteit van alle kinderen vraagt is het aangewezen om een beroep te doen op een tweede begeleider bijvoorbeeld een taakleerkracht een zorgcoördinator of leesmoeder vader die tweede begeleider hoeft niet bij elke sessie aanwezig te zijn enkel bij het groepswork van de kinderen om te coördineren en van dichterbij te stimuleren deze suggesties zijn uiteraard niet bindend en de opbouw het verloop van het project zal verschillen al naargelang je eigen fantasie de interactie met en het taalniveau van de kinderen de beschikbare tijd enz juli 2007 nummer 5 36e jaargang 52 sessie 1 kennismaking met de kamishibai timing ongeveer 3 uur setting plaats het kamishibai theatertje vooraan op een verhoog vraag de kinderen voor het theatertje plaats te nemen op een tapijt met kussens zet de banken of in een u vorm rond de kussens of

in een groepsworkopstelling intro voorstelling van het kamishibai theater wat is het waar komt het vandaan weten de kinderen iets over japan je kan samen japan zoeken op de wereldkaart vertellen van een japans verhaal bijvoorbeeld issun boshi uit het japans vertaald naar het nederlands verkrijgbaar bij abc voorstellen van het project we gaan samen een verhaal maken we zullen in groepjes werken van maximum zes a zeven kinderen per groep en er ook de illustraties bij maken een verhaal breien laat de kinderen het systeem van kamishibai uitproberen door hen zelf een ander kamishibai verhaal te laten vertellen ze kunnen het frame ook even gebruiken als een soort tv kastje ze vertellen iets over zichzelf bijvoorbeeld over wat ze het voorbije weekend hebben gedaan de andere kinderen mogen vragen stellen om een beetje hun fantasie aan te wakkeren doen we in groep een spel een verhaal breien iemand begint met een verhaal openingszin zijn of haar linkerbuurman gaat verder en voegt een of twee zinnen aan het verhaal toe zijn of haar linkerbuurman neemt over en iedereen komt aan de beurt we moedigen kinderen aan hun fantasie de vrije loop te laten de laatste verzint een slot dan begint een vrijwilliger opnieuw met een openingszin en doen we het spel nog eens over de tweede keer zal het zeker al veel vlotter gaan kinderen fantaseren graag maar zijn het vaak niet gewoon om dat in een schoolcontext te doen soms kunnen voorwerpen kinderen helpen om een verhaal te beginnen bijvoorbeeld een slakkenhuis stukje krijt brief kistje sleutel kort analysemoment samen met de kinderen gaan we op zoek naar elementen die belangrijk zijn bij het maken van een verhaal fase 1 situering waar speelt het zich af wanneer welke personages fase 2 verhaal zelf wat gebeurt er probleemstelling conflictsituatie fase 3 slot oplossing ontknoping deze elementen fases geven het verhaal een spanningsboog het is bijvoorbeeld belangrijk dat het publiek zich enigszins kan identificeren met een van de personages en om die identificatie te laten ontstaan is een soort evolutie in het verhaal aangewezen 36e jaargang nummer 5 juli 2007 53 evaluatie met de kinderen wat vonden jullie van deze eerste sessie wat was er leuk minder leuk moeilijk wat zijn jullie verwachtingen naar de volgende sessies toe sessie 2 een eigen verhaal aanmaken timing ongeveer 3 uur setting je kan met de banken werkeilanden maken in de klas om een verhaal aan te maken werk je best met groepjes van maximum zes kinderen het kamishibai theatertje staat vooraan centraal intro onthaalgesprek op de kussens wat hebben we vorige keer gedaan en wat gaan we vandaag doen vertellen door de begeleider van een nieuw kamishibai verhaal met het theatertje om de sfeer te scheppen draaiboek van een verhaal maken een draaiboek is een rudimentaire vooral visuele voorstelling van het verhaal in enkele sleutelscenes 1 inleiding kinderen sluiten hun ogen en je vraagt hen terug te denken aan een droom die ze onlangs gehad hebben kinderen die zich geen droom kunnen herinneren mogen een wensdroom verzinnen daarna vertellen kinderen hun droom aan elkaar er zijn romantische dromen nachtmerries grappige dromen enz zo is het ook met verhalen er zijn verschillende soorten verhalen welke soorten kennen jullie sprookjes griezelverhalen thrillers detectives avonturenverhalen fantasieverhalen enz 2 kinderen overleggen welk soort verhaal ze willen vertellen je kan hiervoor ook terugvallen op de opwarmingsoefeningen zie sessie 1 3 brainstorming waar zou het verhaal zich kunnen afspelen wanneer personages sfeer wat

gebeurt er hoe wie is er allemaal bij betrokken wat moet er zeker voorkomen in het verhaal welk soort einde willen we aan het verhaal vraag in elke groep aan een van de kinderen om alle elementen die worden aangebracht op te schrijven als er voldoende begeleiders zijn kan die begeleider dit voor elke groep doen bijvoorbeeld kinderen willen volgende elementen in hun verhaal vliegen vogel vleermuis vampier bloed rare geluiden bos met grote hoge bomen jongen en een meisje hun vader en moeder zijn dood ze wonen in een oud kasteel spook dat kan verdwijnen vos of wolf jongen denkt dat meisje gek is superman juli 2007 nummer 5 36e jaargang 54 4 verhaallijn uittekenen opeenvolgen van gebeurtenissen een draaiboek maken we proberen nu met alle groepjes samen een verhaallijn te maken nog geen details we kunnen zo komen tot een tien a twaalftal scènes dat uitschrijven kan je doen aan de hand van een draaiboek een a3 blad dat is onderverdeeld in tien of twaalf vakjes met daaronder wat plaats voorzien voor enkele regels tekst om deze fase vlot te laten verlopen schrijft de begeleider of een leerling die makkelijk schrijft elke scene in een of twee regels neer 5 eigen personage uitwerken elk kind tekent en beschrijft nu uitvoerig zijn haar personage begeleiders stellen extra vragen kinderen gebruiken prentenboeken internet om op te zoeken hoe de staart van een wolf eruit ziet kinderen die graag tekenen besteden veel tijd aan het grafisch uitwerken van hun personage kinderen die graag schrijven leggen daar de nadruk op kinderen mogen elkaar ook helpen de begeleider heeft deze uitgewerkte personages ook later nog nodig wanneer ze verschijnen op de tekeningen vraag de kinderen ook om eens met hun personages korte toneeltjes te spelen waarbij ze zelf de dialogen verzinnen voor de scènes de kinderen zullen zich daardoor het verhaal sterker eigen maken en zo n improvisatieronde op basis van de draaiboeken wakkert de fantasie aan en geeft meer vorm aan het verhaal 6 verhaal verfijnen als iedereen klaar is herhaalt de begeleider wat er op het draaiboek staat en leest de trefwoorden voor die eerder door de kinderen geformuleerd werden sommige elementen zullen wegvallen er zullen misschien nieuwe elementen moeten bijkomen zodat alle puzzelstukken op hun plaats vallen de begeleider schrijft nu zoveel mogelijk het verhaal meer in detail uit korte evaluatie was het leuk om zelf een verhaal te bedenken waar zat je soms strop ben je tevreden over het resultaat moet een verhaal per se logisch zijn kan het ook niet op een droom lijken extra tips om het aanmaken van een verhaal te vergemakkelijken 1 werken met kaartjes waar tips op staan om plaats van het gebeuren personages en tijdstip te kiezen voor het verhaal kan je ook gebruik maken van kaartjes waar een suggestie op staat bijvoorbeeld een reus in de metro om middernacht de kaartjes maken grappige combinaties en de kinderen kunnen er dan zelf mee aan de slag om er een verhaal rond te breien voor sommige kinderen die niet zo vaak meer fantaseren kan dat een handig hulpmiddel zijn 2 vertrekken vanuit voorwerpen vraag de kinderen om bijvoorbeeld iets uit een ander land mee te brengen bij kinderen van allochtone afkomst kan je vragen om een voorwerp mee te brengen uit het land van 36e jaargang nummer 5 juli 2007 55 herkomst een vakantiefoto of een schelp uit spanje of een cadeautje van je oma in turkije elk kind vertelt kort iets over wat hij zij meebracht waar het vandaan kwam wie het had meegebracht waar het thuis werd bewaard uiteindelijk kiezen we met de hele klas enkele voorwerpen

uit rond deze voorwerpen gaan we associeren een andere werkvorm is om de kinderen zeven voorwerpen te laten kiezen en om met al deze voorwerpen een verhaal te bedenken alle voorwerpen zouden op een of andere manier een rol moeten krijgen in het verhaal sessies 3 en 4 aanmaken van de tekeningen timing 3 a 4 uur de begeleider schrijft tegen de derde sessie het verhaal van zijn groep uit in scènes hierbij respecteert hij zoveel mogelijk de tekst van de kinderen hij kopieert eveneens de hoofdpersonages getekend in zwart wit door de kinderen op verschillende groottes in verschillende richtingen setting een aantal werkeilanden afhankelijk van aantal kinderen en de kamishibai staat vooraan centraal intro onthaalgesprek op de kussens wat hebben we vorige keer gedaan en wat gaan we vandaag doen luisteren naar een nieuw kamishibai verhaal als de kinderen er zin in hebben kunnen ze het ook zelf voorlezen illustraties maken bij het verhaal we werken in dezelfde groepen van vorige keer we lezen samen het verhaal nog eens door elk kind leest twee stukjes de kinderen kiezen dan voor welke illustraties zij verantwoordelijk zijn we bekijken eerst samen enkele kamishibai prenten verschillende technieken en we bespreken samen met de kinderen wat belangrijk is voor de illustraties o a grote tekeningen het publiek moet het van op afstand kunnen zien duidelijke personages kleur tekeningen moeten het verhaal ondersteunen te veel details leiden af een gelijkaardige achtergrond voor elke tekening van een verhaal geeft een eenheid aan de tekeningen het spreekt ook voor zich dat de kinderen de hoofdpersonages met telkens dezelfde picturale figuren moeten afbeelden want anders kan het publiek de tekeningen niet interpreteren dit dient eerst duidelijk te worden gemaakt aan de kinderen samen kiezen ze op welke manier ze de achtergrond van de prenten gaan maken mogelijke technieken met foto's van de kinderen zelf werken zodat je een soort fotoroman maakt je kan je baseren op technieken uit de schilderkunst zoals pointillisme kubisme expressionisme om de kinderen tot nieuwe minder gebruikelijke technieken te inspireren juli 2007 nummer 5 36e jaargang 56 kleurvlakken aanmaken met verschillende technieken zoals spatten schilderen ecoline uit deze kleurvlakken knippen de kinderen dan de voorwerpen huizen personages die een rol spelen in hun verhaal het is ook leuk voor de kinderen als ze helemaal op het einde de tekeningen kunnen plastificeren pas nadat de tekst op de achterkant is gekleefd het is de finishing touch en een blijk van respect voor hun werk extra tip omdat het aanmaken van de tekeningen meestal veel tijd vraagt kan je tussendoor een leuke schrijfpdracht geven je roept telkens een kind naar voren en die schrijft drie regels van een verhaal dan komt een ander kind voor wie je de eerste twee regels verstoep hij zij ziet enkel de laatste regel van het verhaal en gaat daarop verder zo komen alle kinderen aan bod waardoor je een klassikaal verhaal hebt laten maken het is tegelijk een ludieke manier om hen tot schrijven aan te sporen sessie 5 neerschrijven van het verhaal timing 2 a 3 uur de meeste kinderen schrijven niet zo graag vooral omdat ze bang zijn om fouten te maken en daardoor bijna vergeten dat schrijven ook een activiteit kan zijn om je gedachten en gevoelens uit te drukken om te communiceren om te spelen met taal we geloven dat de motivatie in het kader van de kamishibai weer een beetje kan toenemen omdat ze zich bezig houden met hun eigen verhaal en hun persoonlijke fantasie en omdat ze dit kenbaar willen maken aan anderen

schrijven krijgt op die manier dan weer meer zin setting banken staan nu per twee en het kamishibai theater centraal vooraan intro onthaalgesprek samen bekijken van de tekeningen overlopen wat we deze sessie zullen doen schrijfactiviteiten kinderen werken nu per twee elk koppel krijgt de korte inhoud van een of twee scenes de korte inhoud is opgesteld door de begeleider op basis daarvan schrijven ze de scene iets langer uit je kan een paar tips geven om hen te inspireren maak de beschrijvingen wat langer en meer gedetailleerd bouw er af en toe dialogjes in voor het slot van hun scene is het wel noodzakelijk dat ze overleggen met degene die de volgende scene beschrijft zodat het verhaal te volgen valt als het straks wordt verteld je kan een kaartje voorzien met daarop het nummer van de scene waaraan de kinderen aan het werken zijn zodat dat zoekmoment ook vlot kan verlopen nadien bied je verschillende 36e jaargang nummer 5 juli 2007 57 technieken aan om die teksten op een leuke manier vorm te geven de kinderen kunnen de tekst eerst uittypen stempelen alvorens hem achteraan op de bijhorende prenten te kleven vooraleer de tekst grafisch wordt afgewerkt kan de begeleider wel best de schrijffouten eruit halen zonder daar veel nadruk op te leggen nogmaals het gaat in eerste instantie niet om goed of fout wel om terug plezier te vinden in het schrijven aanverwante activiteiten je kan de kinderen ook de kans bieden om hun reacties op het project neer te schrijven in een evaluatieschriftje als je een kamishibai voorstelling organiseert is het ook leuk om de kinderen samen de uitnodiging voor ouders buurtbewoners te laten maken en of een affiche ook dat kan een leuke schrijfo opdracht zijn bedenk eerst met hen wat er allemaal moet op komen te staan wat gaat er gebeuren plaats uur locatie je kan de zinnen van de kinderen ook gebruiken in andere taallessen bijvoorbeeld in spraakkunst als je zou werken rond begrippen als onderwerp lijdend voorwerp het zal de kinderen weer extra motiveren als ze met hun eigen zinnen aan de slag mogen gaan sessie 6 inoefenen van het verhaal dramatiseren timing ongeveer 1 5 uur setting zet alle banken aan de kant zorg ervoor dat er voldoende ruimte is om te kunnen spelen de kamishibai blijft wel ergens centraal staan intro onthaalgesprek op de kussens wat hebben we vorige keer gedaan en wat gaan we vandaag doen kinderen lezen eerst zelf een bestaand kamishibai verhaal voor hier kan je als leerkracht al een paar tips vooraf meegeven probeer elk personage een ander stemmetje te geven lees zo klaar en duidelijk mogelijk hou ook af en toe oogcontact met het publiek geef niet te veel aandachtspunten ineens de kinderen zijn het niet gewoon om voor een groep voor te lezen of te vertellen je kan hen daar wel in stimuleren maar zorg er voor dat het niet te prestatiegericht of te artificieel wordt het moeten geen kleine acteurs worden je kan wel enkele leuke dramaspelletjes met de kinderen doen om hen los te maken en hen meer vertrouwen te geven wanneer ze straks voor een publiek moeten spelen 1 dialogen navertellen laat de kinderen per twee of drie afhankelijk van het aantal personages de verschillende scenes uit hun verhaal naspelen eerst in hun eigen woorden de begeleider geeft aan wie welke scene speelt hou wel al rekening met de voorkeuren van de kinderen voor een rol laat de kinderen nadien ook eens individueel bepaalde juli 2007 nummer 5 36e jaargang 58 scenes in hun eigen woorden navertellen voor de ganse klas deze oefening is belangrijk om hen zelfvertrouwen te geven als ze

straks bijvoorbeeld in de buurt of op een schoolfeest gaan vertellen mogelijke opdracht om het spelplezier te vergroten en de expressiemogelijkheden af te tasten vertel het eens opnieuw maar nu alsof je een boze leerkracht een vrolijke pastoor een zatlap bent 2 kamishibai verhaal vertellen laat de kinderen hun verhaal inoefenen rond de kamishibai ze moeten de rollen verdelen stemmetjes oefenen belangrijk is natuurlijk de figuur van de verteller misschien kunnen twee of drie kinderen mekaar aflossen als verteller extra informatie soms zal je nogal wat fouten horen optreden tijdens het vertellen de kinderen daar constant op verbeteren kan heel remmend werken en hun vertelplezier breken en zelfvertrouwen ondermijnen anderzijds is het natuurlijk ook jammer om hen bijna doelbewust fouten te laten maken als ze het nadien voor een publiek zullen brengen je kan de kinderen heel subtiel verbeteren door de zin woorden op een juiste manier te herhalen na de fouten en dus niet letterlijk te zeggen dat het fout was maar wel het juiste alternatief te bieden er is geen eenduidige oplossing voor maar het is wel goed om er op een of andere manier aandacht aan te besteden sessie 7 voorstelling van de kamishibai timing ongeveer 1 uur het publieke vertelmoment is natuurlijk le moment supreme van dit project er zijn verschillende mogelijkheden met de kamishibai fiets in de buurt die fiets kan je aanvragen bij abc op een school of wijkfeest een meerwaar de hiervan is zeker het mobiel karakter het is ook leuk voor de kinderen om met de fiets van de ene plek naar de andere te rijden en ter plekke te zoeken met de klappers naar een publiek bijvoorbeeld als het markt is in het dorp het maakt het project ook af en het verwijst naar het begin van het project waar de leerkracht vertelt over de japanse origine van kamishibai 36e jaargang nummer 5 juli 2007 59 bij een project van abc in antwerpen had een groepje kinderen de plaatselijke kruidenier en zijn vrouw een rol gegeven in hun verhaal dat groepje is met de fiets naar de winkel getrokken en heeft voor de etalage het verhaal gebracht de kruidenier en zijn vrouw waren aangenaam verrast en vroegen nadien zelfs een kopij van het verhaal het is een leuke manier om ook de buurt op het schoolgebeuren te betrekken en omgekeerd zonder fiets kan je natuurlijk ook een voorstelling verzorgen het theatertje staat op een verhoog en de kinderen vertellen de verhalen voor de andere schoolkinderen de ouders de andere leerkrachten een schoolfeest lijkt een geschikt moment om een kamishibai presentatie te organiseren zoek wel een rustige plek anders gaat het verhaal volledig in het rumoer verloren alle groepjes brengen hun verhaal gemiddeld worden er dus zo'n vier verhalen verteld eventueel aangevuld met een verhaal van een professioneel schrijver illustrator een of meerdere kinderen van elk groepje nemen de vertellersrol voor hun rekening de andere kinderen kunnen personages spelen en er geluidsdecors of muziek bij maken de tekeningen verschuiven als er veel publiek is moet je misschien wel een microfoon voorzien voor de vertellers zodat het verhaal zeker goed te horen is slotevaluatie van het project kringgesprek of schriftelijk aan de hand van een aantal vraagjes wat was het leukste boeiendste moment van het project voor jou wat viel er tegen wat heb je hier vooral uitgeleerd vind je het moeilijk tof om samen te werken waarom waar vind je kamishibai's porteerbare koffer met daarin plek voor het theatertje twee verhalen en een pedago kamishibai theatertjes en verhalen zijn in gisch cahier met allerlei suggesties en belgie niet in de handel te verkrijgen

bij werkvormen de koffer dient meteen als abc kan je zowel theater als verhalen verhoogje om de kamishibai op te plaatsen aankopen in de vorm van een kamishibai en zo goed zichtbaar te kunnen vertellen pakket2 het gaat om een makkelijk trans abc web be juli 2007 nummer 5 36e jaargang 60 theaters en verhalen zijn ook te vinden bij bij biblion uitgeverij verscheen onlangs een aantal buitenlandse organisaties kamishibai de magie van het vertelkastje kamishibai for kids is een amerikaanse van karin wanrooij eveneens een soort organisatie die al jaren kamishibai promoot handleiding voor al wie met kamishibai aan je kan er traditionele japanse kamishibai de slag wil verhalen bestellen de tekst is in het engels nbbiblion nl en de verhalen worden geleverd met een handleiding over hoe je ermee kan werken de grootste bron van verhalen vind je uiter in de klas houd er rekening mee dat de aard in japan zelf waar prentenboeken bijna prenten kleiner zijn dan ons standaard a3 standaard ook op kamishibai formaat worden formaat uitgegeven op de achterzijde vind je niet kamishibai com alleen de tekst uiteraard in het japans maar ook lesideeen meer info bij ikaja the in amsterdam kan je bij de organisatie het international kamishibai association of japan abc zowel kamishibai verhalen als theater studio co jp kamishibai tjes bestellen onder meer ook verhalen in het turks en het arabisch bij deze verhalen rest ons nog enkel jullie veel plezier en kan ook een lesmap geleverd worden vertel magie toe te wensen bij een of ander hetabc nl kamishibai moment patrick jordens art basics for children dansaertstraat 98 1000 brussel abc web be noten 1 dergelijke dramaspelen vind je o a in van dijck m 1986 dramatiseren bussum de toneelcentrale rooyackers p 1993 honderd dramaspelen den haag phanta rhei janssens l 1989 het rijk der verbeelding amsterdam meulenhoff educatief nvdr deze niet meer zo recente werken zijn nog te koop of ook interbibliothecair aan te vragen in de bibliotheek van lidwine janssens verschenen ook nog de kunst van het spelen meulenhoff educatief 1999 en de leraar speelt mee slo 1993 2 het pakket kost 250 euro je kan ook afzonderlijke verhalen bijbestellen aan de prijs van 40 euro per verhaal het pedagogisch cahier is apart verkrijgbaar aan 8 euro handige harry s kunnen zelf een kamishibai theatertje bricoleren een handleiding hiervoor is te vinden op 36e jaargang nummer 5 juli 2007